

Bilaga B till Uppföljning av försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning

Arbete efter gymnasial yrkesutbildning

Denna rapport, som handlar om etablering på arbetsmarknaden för lärlingsutbildade elever, bygger på en enkätstudie där Statistiska centralbyrån (SCB) har ansvarat för datainsamlingen och Skolverket har författat rapporten.

Syfte

Enkätundersökningen riktades till de elever som påbörjade sin utbildning 2008 och avslutade den 2011. Syftet med undersökningen var att jämföra etableringen på arbetsmarknaden mellan de elever som har gått en lärlingsutbildning och de elever som har gått en skolförlagd yrkesutbildning.

Metod¹

Uppgifterna i den här rapporten baseras på en enkätundersökning genomförd mellan november 2013 och februari 2014, alltså ungefär två och ett halvt år efter att elevkullen som påbörjade sina studier hösten 2008 lämnade gymnasieskolan våren 2011. För att undersöka förekomst av arbete efter studierna behöver det ha förflutit en viss tid sedan utbildningen avslutades. Valet av undersökningsgrupp blev därför självklart den första kullen.

Hösten 2008 påbörjade 3 636 personer sin utbildning inom försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning. Av dessa var 32 procent kvinnor. Efter sex terminer hade 1 546 personer fullföljt sin lärlingsutbildning och fick våren 2011 ett slutbetyg, vilket motsvarar 44 procent. Drygt 2 000 personer avgick våren 2011 utan slutbetyg eller avgick med slutbetyg från annan utbildning, oftast skolförlagd yrkesutbildning. I jämförelsegruppen, som utgjordes av elever inom gymnasieskolans skolförlagda yrkesutbildningar, började cirka 53 000 personer hösten 2008. Drygt 36 000 av dessa avgick med slutbetyg våren 2011, vilket motsvarar 69 procent. 16 500 lämnade gymnasieskolan under åren 2009–2011 utan slutbetyg.

Populationen utgjordes av ungdomar som påbörjade en lärlingsutbildning hösten 2008. Jämförelsegruppen bestod av elever inom gymnasieskolans skolförlagda yrkesutbildningar, som också de började sin yrkesutbildning hösten 2008 i årkurs 1. Urvalet drogs från Skolverkets elevregister och utgjordes av 4 460 personer, 2 060 elever från lärlingsutbildningarna och 2 400 från de skolförlagda yrkesutbildningarna. Totalt var det 1 853 personer som besvarade frågorna i undersökningen, vilket motsvarar 41,5 procent av urvalet. Ungdomar som gått skolför-

¹ SCB har författat delar av metodavsnittet.

2014-10-01
Dnr 2012:217
2 (14)

lagd yrkesutbildning svarade i något högre utsträckning än de som gått lärlingsutbildning, 42,7 procent respektive 40,7 procent.

Undersökningen genomfördes som postenkät med två skriftliga påminnelser. Vid alla utskick gavs det även möjlighet att svara på frågorna via internet. För att förbättra svarsfrekvensen telefonintervjuades ett urval av dem som inte hade svarat efter två skriftliga påminnelser.

Tabell 1

Beskrivning av inflödet. Antal och andel.

	Antal	Andel
Efter första utskick	450	10,1
Efter påminnelse 1	358	8,0
Efter påminnelse 2	223	5,0
Efter telefonintervjuer	822	18,4
Totalt	1 853	41,5
Bortfall	2 561	57,4
Övertäckning	46	0,1
Urval	4 460	100,0

Den låga svarsfrekvensen gör att stor försiktighet måste iakttas vid tolkning av svaren. Förutom punktskattningar för olika företeelser önskar undersökaren ofta kunna jämföra olika grupper. I bästa fall ska undersökningen kunna ge svar på om skillnader är signifikanta eller ej. De statistiska sambanden bygger förutom på tillräcklig urvalsstorlek också på hög svarsfrekvens och frånvaro av bias i bortfallet. Det kan finnas flera systematiska fel i en urvalsundersökning med låg svarsfrekvens. Ett exempel på fel skulle kunna vara om de ungdomar som hade ett arbete efter utbildningen i högre grad besvarade enkäten än de som inte hade ett arbete. Tyvärr är såväl förekomst av mätfel som dess eventuella storlek okända.

Den undersökning som gjordes bland elever som gått yrkesutbildning utformades för att om möjligt kunna jämföra inte bara lärlingsutbildade och skolutbildade, utan också olika program. Den låga svarsfrekvensen har medfört att vi endast redovisar punktskattningar för de som gått färdigt sin utbildning och då uppdelat på kön. De elever som på sex terminer fått slutbetyg från lärlingsutbildning är 1 546, av vilka kvinnor utgör 30 procent. Dessa elever jämförs med de elever som har gått en skolförlagd yrkesutbildning och avgått med slutbetyg; till antalet 36 315 personer. De elever som bytt från lärlingsutbildning till skolförlagd utbildning och har fått slutbe-

tyg från den nya utbildningen samt de elever som saknar slutbetyg inom sex terminer ingår alltså inte i redovisningen.²

I denna rapport används följande definitioner:

- lärlingsutbildade elever, som avser de elever som har läst en lärlingsutbildning, och
- skolutbildade yrkeselever, som avser de elever som har läst en skolförlagd yrkesutbildning.³

² Utifrån erfarenheter från tidigare undersökningar kan vi anta att svarfrekvensen är högre för den grupp av elever som har avgått med slutbetyg. När det gäller de skolutbildade yrkes eleverna var svarsfrekvensen något högre – cirka två procentenheter – för dem med slutbetyg jämfört med dem utan. För de lärlingsutbildade fanns det däremot inte någon skillnad i svarsbenägenhet om man hade avgått med slutbetyg eller inte (eller inte gått utbildningens alla sex terminer).

³ I tidigare rapporter förekommer det att termerna lärlingar och (traditionella) yrkeselever används för att benämna dessa båda grupper.

2014-10-01
Dnr 2012:217
4 (14)

Nästan alla har arbetat någon gång

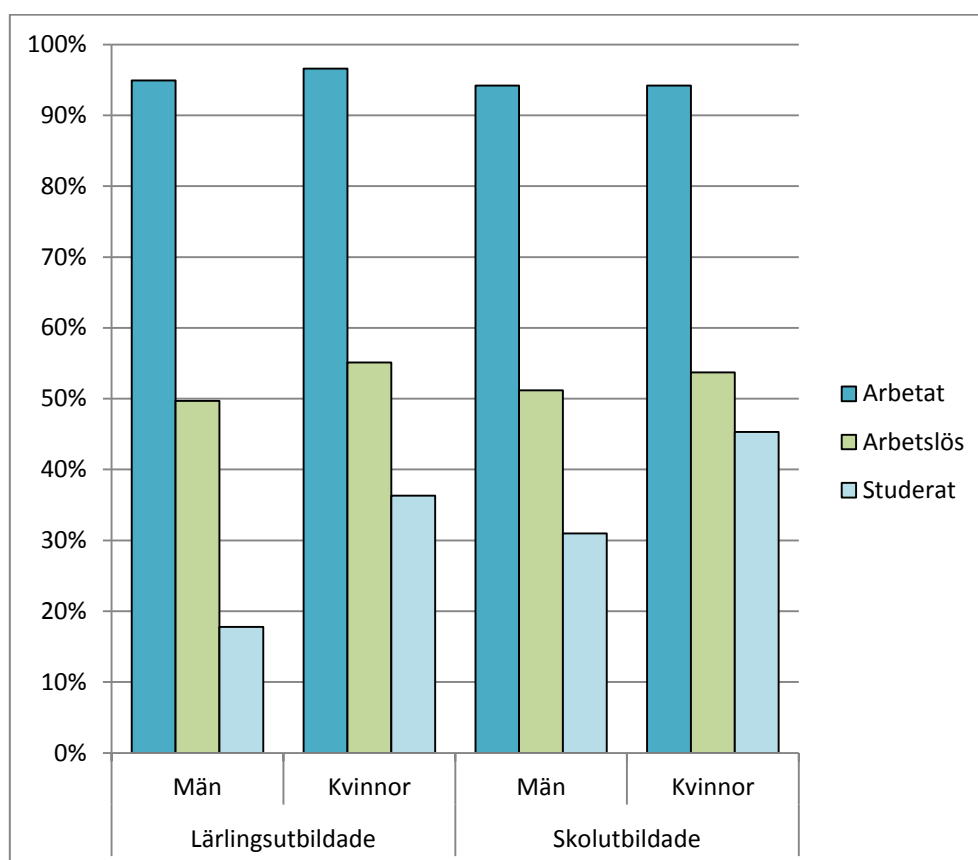
Eleverna som besvarade enkäten avslutade sin gymnasieutbildning våren 2011 och besvarade enkäten vintern 2013/2014. Under de två och ett halvt åren som hade förflutit sedan eleverna lämnade gymnasieskolan hade omkring 95 procent av de lärlingsutbildade vid något eller några tillfälle(n) arbetat. Knappt 25 procent uppgav att de någon eller några gång(er) hade studerat och drygt 50 procent hade varit arbetslösa och aktivt sökt arbete vid något eller några tillfälle(n).

För de elever som har läst en skolförlagd yrkesutbildning ser motsvarande andelar likartade ut när det gäller arbete och arbetslöshet. Däremot är det en betydligt högre andel som någon eller några gång(er) har studerat, knappt 40 procent angav att de hade gjort det.

Det är också här som den stora skillnaden mellan könen uppträder, vilket diagram 1 visar. Bland de lärlingsutbildade är det en dubbelt så stor andel kvinnor som har studerat jämfört med män, knappt 40 procent respektive nästan 20 procent. Denna skillnad återfinns också bland de skolutbildade yrkeseleverna, där omkring 30 procent av männen och 45 procent av kvinnorna har studerat.

Diagram 1

Sysselsättning efter avslutad gymnasieutbildning. Flera alternativ är möjliga. Procent.

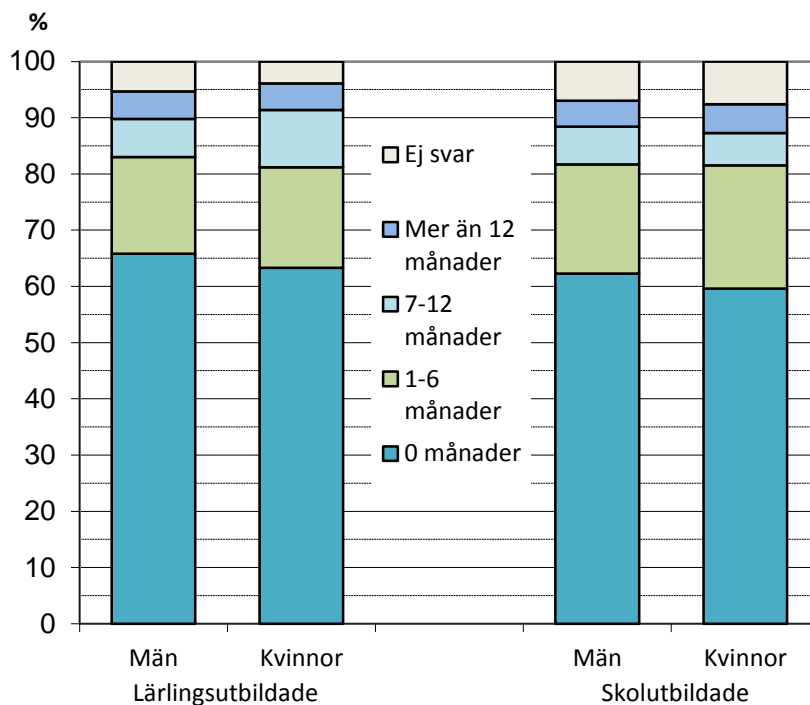
Majoriteten hade arbete när de slutade sin utbildning

Diagram 2 redovisar hur lång tid det tog innan eleverna började arbeta efter utbildningen. Bland de lärlingsutbildade var det omkring 65 procent som angav att de hade arbete när de slutade utbildningen. Ytterligare 20 procent svarade att de hade arbete inom det första halvåret efter avslutade studier. Inga skillnader återfinns mellan kvinnor och män i detta avseende.

För de skolutbildade yrkes eleverna är situationen snarlik. Majoriteten, 60 procent, svarade att de hade arbete när de slutade utbildningen och ungefär 20 procent hade det inom det första halvåret. Inte heller här finns några nämnvärda skillnader mellan kvinnor och män.

Diagram 2

Antal månader det tog innan eleverna började arbeta efter avslutad gymnasieutbildning. Procent.

2014-10-01
Dnr 2012:217
6 (14)

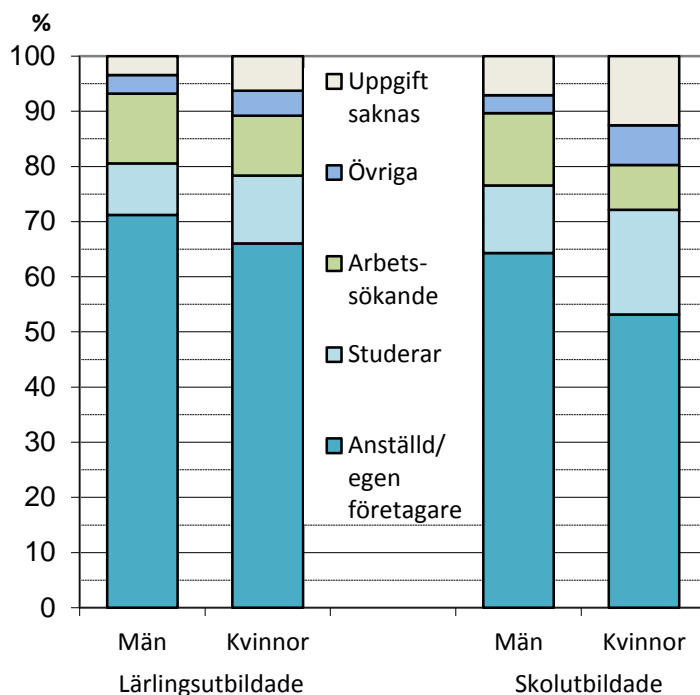
Sju av tio lärlingsutbildade arbetar i dag

På frågan vad man gör i dag svarade en övervägande del – cirka 70 procent – av de lärlingsutbildade att de är anställda eller har eget företag. 10 procent studerar och en lika stor andel är arbetsökande.⁴ Som framgår av diagram 3 är andelen män som arbetar något högre än andelen kvinnor, medan kvinnor i något högre utsträckning än män studerar. Andelen arbetsökande är ungefär 10 procent för både kvinnor och män.

Bland de elever som har läst en skolförlagd yrkesutbildning har 60 procent arbete och ungefär 15 procent studerar. Kvinnor arbetar i lägre utsträckning i jämförelse med män, skillnaden är drygt tio procentenheter. I stället studerar kvinnor i högre utsträckning. En något högre andel män än kvinnor är arbetsökande.

Diagram 3

Huvudsaklig sysselsättning⁵. Fördelning på aktivitet. Procent.

⁴ I enkäten fick de svarande markera fler än ett svar, till exempel kan de ha uppgett att de både arbetar och studerar. I diagram 3 har vi däremot valt att endast redovisa den huvudsakliga aktiviteten för varje individ.

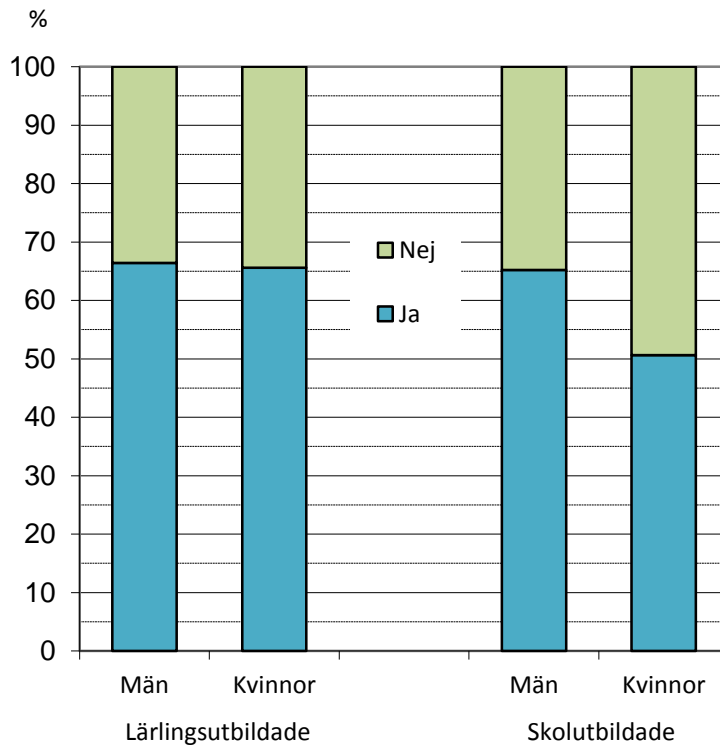
⁵ "Övriga" kan till exempel betyda sjukskriven, föräldraledig eller att personen är utomlands.

Majoriteten arbetar inom sitt yrkesområde

De elever som uppgav att de arbetar i dag fick också ange om de gör det inom det yrkesområde⁶ som de är utbildade inom. Bland både lärlingsutbildade män och kvinnor samt skolutbildade män uppgav 65 procent att de gör det, vilket diagram 4 visar. Skolutbildade kvinnor, däremot, gör det endast till 50 procent.

Diagram 4

Arbetar eleverna inom det yrkesområde de har utbildat sig inom? Procent.

⁶ Benämns ibland också som målyrke för utbildningen.

2014-10-01
Dnr 2012:217
8 (14)

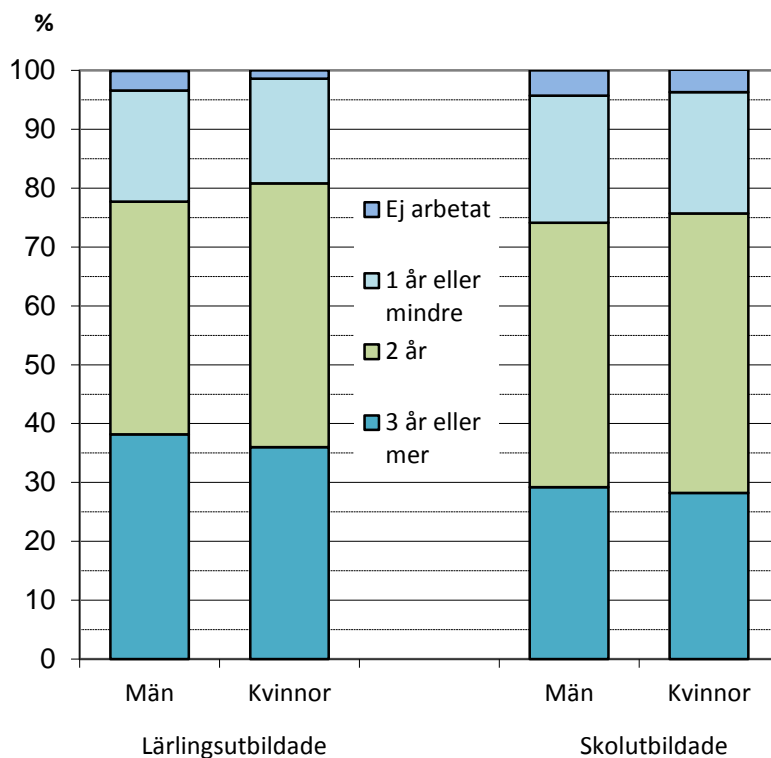
Åtta av tio har arbetat i två år eller mer

På frågan hur många år man har arbetat efter avslutad gymnasieutbildning uppgav knappt 40 procent av de lärlingsutbildade att de har arbetat i tre år eller mer. Ytterligare 40 procent har arbetat i två år och knappt 20 procent i ett år eller mindre. Det betyder att ungefär 80 procent har arbetat i två år eller mer. Endast en mindre andel – ett par procent – angav att de inte har arbetat alls. Som framgår av diagram 5 är könsskillnaderna marginella.

För de elever som har läst en skolförlagd yrkesutbildning är det en lägre andel som har arbetat tre år eller mer jämfört med de lärlingsutbildade; knappt 30 procent uppgav det alternativet. Ungefär 45 procent har arbetat i två år och omkring 20 procent i ett år eller mindre. Även här rör det sig om en liten andel som inte har arbetat efter gymnasieutbildningen.

Diagram 5

Antal år eleverna har arbetat efter avslutad gymnasieutbildning. Procent.

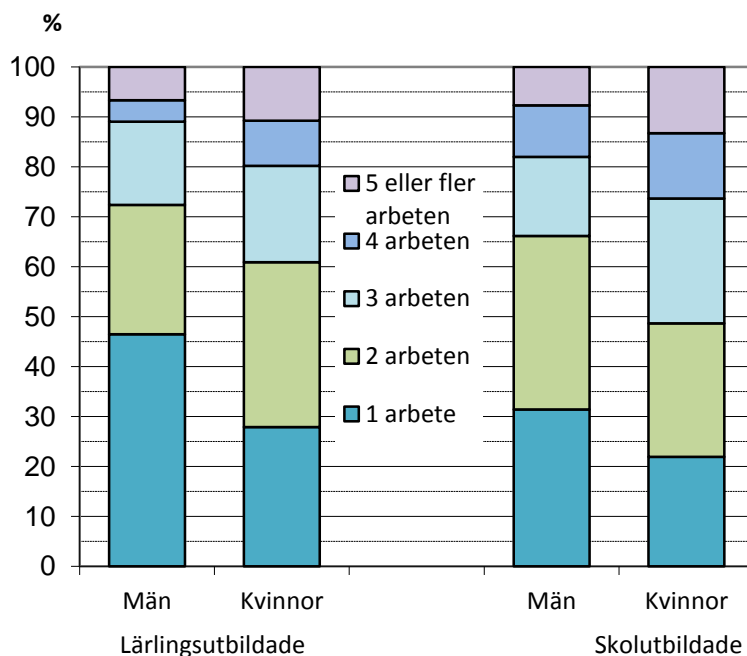
Vanligast att ha haft *en* anställning

Diagram 6 redovisar hur många anställningar/arbeten eleverna har haft efter avslutad gymnasieutbildning. Ungefär 40 procent av de lärlingsutbildade eleverna svarade att de har haft *en* anställning⁷. Knappt 30 procent har haft två anställningar, nästan 20 procent har haft tre anställningar och drygt 10 procent har haft fyra eller fler anställningar. Majoriteten har alltså haft två eller färre anställningar. Män har i högre utsträckning än kvinnor endast haft en anställning, drygt 45 procent respektive knappt 30 procent. Däremot är det nästan en dubbelt så stor andel kvinnor som män som har haft fyra eller fler anställningar, 20 procent i jämförelse med 10 procent. För män är *en* anställning det vanligaste svarsalternativet, medan det för kvinnor är *två* anställningar.

När det gäller de elever som har läst en skolförlagd yrkesutbildning ser bilden något annorlunda ut, även om majoriteten även här har haft två eller färre anställningar. Drygt 25 procent av dessa elever uppgav att de har haft *en* anställning, 30 procent har haft två anställningar, 20 procent har haft tre anställningar och drygt 20 procent har haft fyra eller fler anställningar. Även bland dessa elever finns skillnader mellan kvinnor och män. Drygt 30 procent av männen och drygt 20 procent av kvinnorna har haft *en* anställning, och medan omkring 25 procent av kvinnorna har haft fyra eller fler anställningar är motsvarande andel för männen ungefär 20 procent. För både män och kvinnor är *två* anställningar det vanligaste svarsalternativet.

Diagram 6

Antal anställningar/arbeten eleverna har haft efter avslutad gymnasieutbildning. Procent.

⁷ Även tillfälliga anställningar som till exempel timanställningar räknas.

2014-10-01
Dnr 2012:217
10 (14)

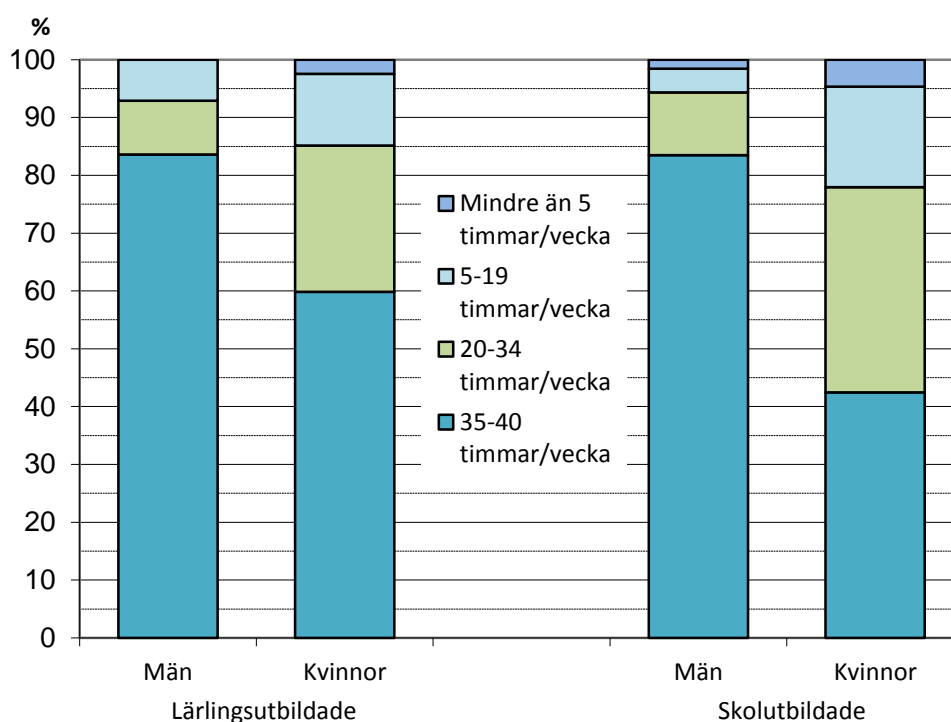
Män arbetar heltid i högre utsträckning

I enkäten ställdes en fråga om antalet arbetstimmar per vecka, antingen på det nuvarande arbetet eller på det senaste. Ungefär 75 procent av de lärlingsutbildade eleverna svarade att de arbetar 35–40 timmar i veckan. Som framgår av diagram 7 finns emellertid en markant könsskillnad, där drygt 80 procent av männen uppgav denna arbetstid, medan endast 60 procent av kvinnorna gjorde detsamma. Av kvinnorna arbetar ungefär 25 procent 20–34 timmar veckan. Motsvarande andel bland männen är knappt 10 procent.

Mönstret ser likadant ut för de skolutbildade yrkes eleverna; omkring 65 procent arbetar 35–40 timmar i veckan, men skillnaden mellan kvinnor och män är än mer påtaglig än för de lärlingsutbildade eleverna. Där drygt 80 procent av männen arbetar 35–40 timmar i veckan, har endast drygt 40 procent av kvinnorna en sådan arbetstid. Bland kvinnor är det nästan lika vanligt att arbeta 20–34 timmar som 35–40 timmar, ungefär 35 procent gör det. Bland männen är motsvarande andel drygt 10 procent.

Diagram 7

Antal arbetstimmar per vecka. Procent.

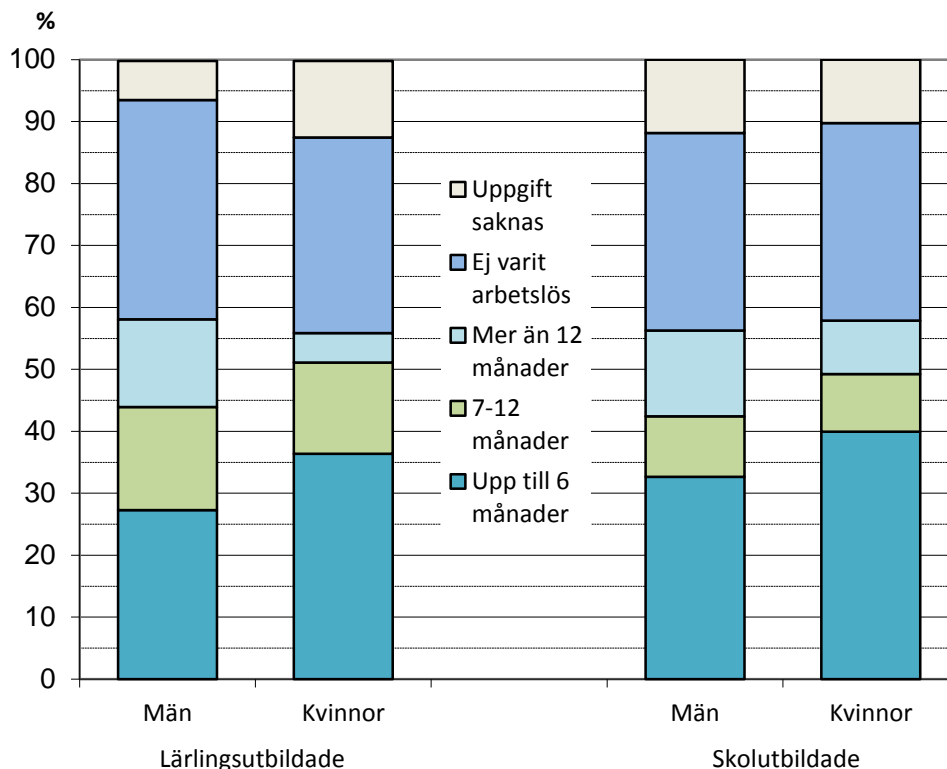
Knappt hälften har varit arbetslösa i upp till ett år

En fördjupad fråga om arbetslöshet i enkäten löd som följer: ”Om du har varit arbetslös efter din utbildning, i hur många månader sammanlagt har du varit det? Räkna de perioder då du inte hade arbete, men ville och kunde arbeta och aktivt sökte arbete.” Svaren redovisas i diagram 8. Mellan 55 och 60 procent svarade att de har varit arbetslösa någon gång sedan de avslutade sin utbildning. Detta gäller för båda utbildningsgrupperna, och någon större skillnad mellan könen finns inte heller.

De flesta har varit utan arbete i upp till ett år. Emellertid tycks det som om lärlingsutbildade män i högre utsträckning än kvinnor har varit arbetslösa under en längre tid, det vill säga mer än tolv månader, omkring 15 procent att jämföra med kvinnors ungefärliga 5 procent. Även i gruppen skolutbildade yrkes elever är det en något högre andel män som uppgav att de har varit arbetslösa i mer än tolv månader.

Diagram 8

Antal månader eleverna har varit arbetslösa efter avslutad gymnasieutbildning. Procent.

2014-10-01
Dnr 2012:217
12 (14)

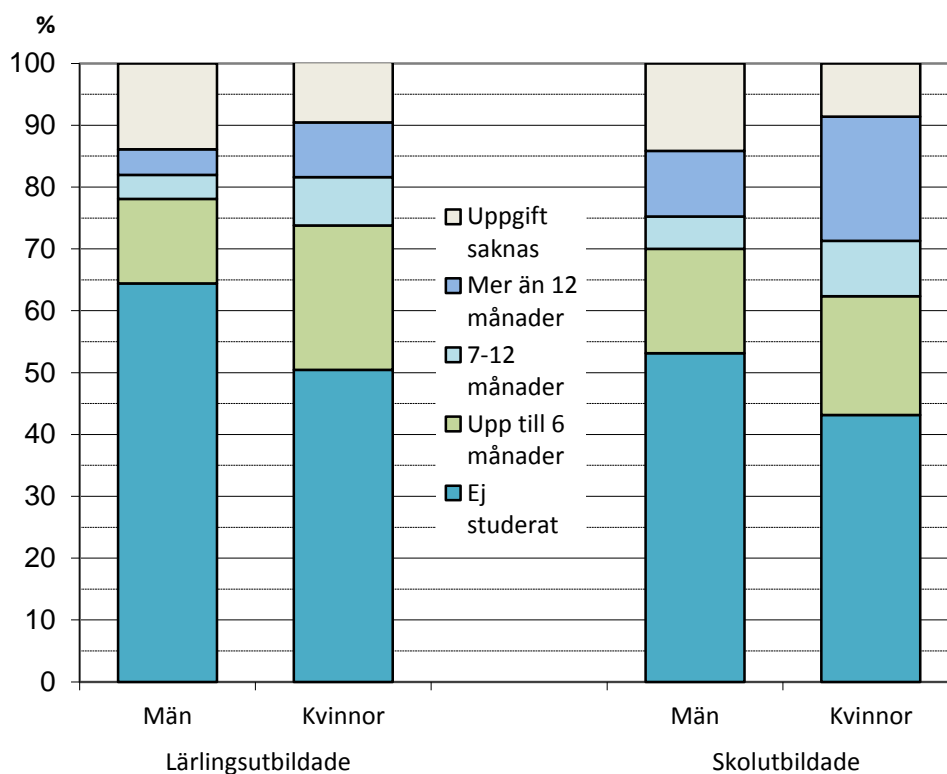
Kortare eftergymnasiala utbildningar vanligare än längre

Det fanns även en fördjupad fråga om studier som gäller antalet månader man har studerat efter gymnasieutbildningen. Majoriteten av de lärlingsutbildade uppgav att de *inte* har studerat, ungefär 50 procent av kvinnorna och omkring 65 procent av männen, något som framgår av diagram 9. Har man studerat är det vanligast att man har gjort det en kortare tid, i upp till sex månader.

Av de skolutbildade yrkes eleverna svarade nästan 50 procent att de inte har studerat, och också här rör det sig om en högre andel män än kvinnor. Kvinnor som har gått en skolförlagd yrkesutbildning tycks ha varit mest benägna att studera en längre tid, ungefär 20 procent har gjort det i mer än tolv månader.

Diagram 9

Antal månader eleverna har studerat efter avslutad gymnasieutbildning. Procent.

Sju av tio har blivit erbjudna arbete

Knappt 70 procent av de lärlingsutbildade eleverna uppgav att de har blivit erbjudna arbete vid en arbetsplats där de har haft APL, praktik eller lärlingsplats. Det gäller både kvinnor och män. Motsvarande andel för de skolutbildade yrkeseleverna är något lägre, ungefär 60 procent för såväl män som kvinnor.

Kvinnor har i högre utsträckning haft nytta av utbildningen

De som besvarade enkäten fick ange i vilken utsträckning de tycker att de har haft nytta av det de lärde sig i gymnasieskolan i sitt arbete. Av de lärlingsutbildade som har arbetat svarade närmare 60 procent att de i stor eller mycket stor utsträckning har haft nytta av sin utbildning. Drygt 20 procent upplevde en begränsad nytta och svarade ”i liten eller mycket liten utsträckning”. Av diagram 10 framgår en tydlig skillnad mellan kvinnor och män. Medan närmare 70 procent kvinnorna angav att de i stor eller mycket stor utsträckning har haft nytta av det de har lärt sig, är motsvarande andel för männen ungefär 55 procent.

Skolutbildade yrkes elever tycks inte uppleva samma grad av nytta. Omkring 50 procent angav att de i stor eller mycket stor utsträckning har haft nytta av sin utbildning. Det finns inga större skillnader mellan kvinnor och män.

Diagram 10

I vilken utsträckning eleverna har haft nytta av sin gymnasieutbildning. Procent.

2014-10-01
Dnr 2012:217
14 (14)

Sju av tio med arbete skulle rekommendera utbildningen

I diagram 11 redovisas svaren på frågan om man skulle rekommendera en kompis att gå samma gymnasieutbildning som en själv, och svaren är uppdelade på de som *har* respektive *inte har* arbete i dag. Av dem med arbete i dag svarade omkring 65 procent att de skulle rekommendera utbildningen, och det gäller för både lärlingsutbildade och skolutbildade yrkeselever. De mest positiva till sin utbildning tycks vara kvinnor som har gått en lärlingsutbildning.

När det gäller de som inte har arbete i dag är en lägre andel benägna att rekommendera utbildningen. Bland de lärlingsutbildade eleverna skulle ungefär 45 procent göra det, medan nästan 40 procent inte skulle göra det. Kvinnor är något mer positiva än män. Närmare 60 procent av de skolutbildade yrkeseleverna skulle rekommendera utbildningen, medan drygt 15 procent inte skulle göra det. Även i denna grupp är kvinnor i högre grad positivt inställda till sin utbildning jämfört med män; av kvinnorna skulle endast 10 procent inte rekommendera utbildningen.

Diagram 11

Rekommenderar eleverna en kompis att gå utbildningen? Procent.

